

การบริหารการพัฒนาชุมชนภาคตะวันออกตามแนวทางพระพุทธศาสนา Eastern Community Development Administration in accordance with Buddhism

พระอธิการเฉลิม ใจเย็น

Phra Athikan Chalerm Jaiyen

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Faculty of Political Science, Bangkokthonburi University, Thailand

E-mail: PhraJaiyen@gmail.com

Received January 22, 2022; Revised August 13, 2022; Accepted August 16, 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาการบริหารการพัฒนาชุมชนภาคตะวันออกตามแนวทางพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาแนวทางการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชนภาคตะวันออก และ 3) เพื่อเสนอแนะการบริหารการพัฒนาชุมชนภาคตะวันออกตามแนวทางพระพุทธศาสนา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการเจาะจงโดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 30 คน ได้แก่ เจ้าคณะจังหวัด และรองเจ้าคณะจังหวัด เจ้าอาวาสและรองเจ้าอาวาส ประธานและกรรมการวัด ผู้นำท้องถิ่นและประชาชน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก แล้วนำมาพรรณนาหาข้อสรุปอย่างเป็นระบบโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาการวิเคราะห์ ดีความ และหาข้อสรุปเปิดเผยแทนข้อเท็จจริงดังนี้

1. การบริหารการพัฒนาชุมชนภาคตะวันออกตามแนวทางพระพุทธศาสนา ยึดหลักการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบนพื้นฐานของความ มีจิตสำนึกมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาชนบท การพัฒนาอุตสาหกรรม การพัฒนาชุมชน การพัฒนาศึกษา จนถึงการแก้ไขปัญหาอื่น ๆ ที่เกิดในชุมชนทำให้ชุมชนมีความสามารถที่พึ่งตนเอง ได้และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

2. แนวทางการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชนภาคตะวันออก มีผลมาจากการพัฒนาชุมชนตามการปฏิบัติกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน คือ การปกครอง ศาสนศึกษา ศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่สาธารณูปการ และสาธารณสงเคราะห์ พร้อมทั้งศีลธรรมจริยธรรมเชิงพุทธอื่น ๆ ทั้งด้านกาย จิตใจ สติปัญญา สังคม เพื่อนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน

3. ข้อเสนอแนะโดยอิงสิ่งที่ค้นพบจากการวิจัย โดยการพัฒนาชุมชนเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะพัฒนาประเทศให้มีความเข้มแข็ง มีความพร้อมความสมบูรณ์ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมื่อนำมาซึ่งความสงบสุขของชุมชนได้ต่อไป

คำสำคัญ: การบริหารการพัฒนา; ชุมชนภาคตะวันออก; แนวทางพระพุทธศาสนา

Abstract

The objectives of this dissertation aimed: 1) to study Eastern community development administration in accordance with Buddhism: 2) to study guidelines of dissemination of Buddhism for the monks to the development of the Eastern community: and 3) to recommend Eastern community development administration in accordance with Buddhism. This dissertation was qualitative research using purposive sampling. The 30 key informants included the provincial primate and provincial vice primate, the abbot and the vice abbot, the chairman and temple committee, the local leader and the people. Data was collected through in-depth interviews. The systematic conclusions were then described using content analysis, interpretive analysis, and factual conclusions as follows:

1. The management of community development in the eastern region according to Buddhism adhered to the principle of strong community development. In this regard, change was required based on a shared consciousness of economic, rural, industrial, community, and educational development as well as solving other problems in the community, leading to the self-reliance of the community and a better quality of life.

2. The Buddhist monk's approach to the propagation of Buddhism towards community development in the Eastern region was a result of community development as the practice of Sangha affairs in 6 areas: governance, religious education, education assistance, public welfare propagation, and public welfare, including other Buddhist morality, physical, mental, intellectual, and social in order to lead the strength of the community.

3. Recommendations were based on research findings. Community development was an important tool in the development of the country's strength and completeness in terms of economy, society, and politics, leading to the peace of the community in the future.

Keywords: Development administration; Eastern community; In accordance with Buddhism.

บทนำ

สถาบันพระพุทธศาสนาเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดสถาบันหนึ่งในการให้ความช่วยเหลือต่อสังคมไทยมาตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันโดยมีส่วนช่วยเหลือในการขัดเกลาจิตใจและลักษณะนิสัยของคนไทยตลอดจนการให้บริการตามความจำเป็นตามความต้องการของประชาชน อีกทั้งยังมีส่วนช่วยในการแก้ไขปัญหาทางสังคมให้แก่เรามาแล้วเป็นจำนวนมาก แม้กระทั่งในปัจจุบันหน้าที่ดังกล่าวก็ยังคงอยู่พระภิกษุสงฆ์กับวัดต้องรับภาระหน้าที่ในการช่วยเหลือสังคม และทางราชการอยู่ตลอดไป ดังนั้น สถาบันแห่งนี้จึงอำนวยความสะดวกแก่การปกครองและการบริหารของไทยอยู่มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประชาชนแถบ

ชนบทที่รับบริการบริการจากรัฐบาลได้ไม่ทั่วถึง (พระครูใบฎีกาสระอาด ปณฺญาทีโป (ดิษฐ์สุวรรณรงค์), 2558) ซึ่งมีจำนวนเกือบ 80 เปอร์เซ็นต์ของประเทศ อีกทั้งชุมชนในประเทศไทยส่วนใหญ่ยังมีลักษณะเป็นชุมชนเล็ก ๆ กระจายอยู่ทั่วประเทศประมาณร้อยละ 90 เปอร์เซ็นต์ส่วนที่เหลือประมาณร้อยละ 10 เปอร์เซ็นต์ เท่านั้นที่มีอยู่ในเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาลซึ่งเป็นชุมชนหนาแน่น ดังนั้นในประเทศไทยจึงมีชุมชนส่วนใหญ่ที่มีหมู่บ้านเป็นหน่วยหลักและมักจะมีวัดตั้งอยู่ในใจกลางหมู่บ้านวัดจึงเป็นแหล่งศูนย์กลางสำหรับการสมาคมหรือการดำรงชีวิตทางสังคมและศูนย์กลางของวัฒนธรรมชีวิตในชนบทจะอยู่รอบ ๆ วัด เพราะประชาชนส่วนใหญ่ยังคงนับถือพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง วัดจึงเป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนาที่อยู่เหนือจิตใจของชาวไทยอยู่มาก และนับได้ว่าเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดในหมู่บ้านที่รองไปจากครอบครัว (พระครูปลัดเถรานุวัตร (สุเทพ ดีเยี่ยม), 2560)

แผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาตั้งแต่ พ.ศ.2560 - 2564 นี้ ประกอบด้วยพันธกิจ 6 ด้าน ตามพันธกิจคณะสงฆ์ คือ (1) ด้านการปกครอง (2) ด้านศาสนศึกษา (3) ด้านศึกษาสงเคราะห์ (4) ด้านเผยแผ่ (5) ด้านสาธารณูปการ (6) ด้านสาธารณสงเคราะห์ของรัฐบาลตามแผนยุทธศาสตร์ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ที่ให้ความสำคัญกับการยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม และเพื่อเป็นแนวทางแห่งการพัฒนาชุมชน ของคณะสงฆ์จังหวัดอื่น ๆ ต่อไป (พระครูสันติธรรมภาณีรัต (บุญชัย สนธิกิจโร), 2558) การบริหารการพัฒนาชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแนวทางพระพุทธศาสนาข้างต้น พระสงฆ์จะต้องพยายามสร้างเครือข่ายประสานงานและเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคณะสงฆ์ให้เป็นชุมชนหรือกลุ่มเพื่อที่จะทำให้สังคมหรือชุมชนรอบข้างยอมรับ ซึ่งการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งจึงนับว่ามีความสำคัญยิ่งเพราะการที่ชุมชนเข้มแข็งนั้นเป็นการสร้างบริบทของสังคมเห็นไปสู่ความมั่นคงในหลายด้านซึ่งพระสงฆ์เหล่านั้นล้วนแล้วแต่มีผลงานการพัฒนาวัด พัฒนาชุมชน พัฒนาสังคม ต่าง ๆ เช่น การให้การอบรมคุณธรรม จริยธรรม ส่งเสริมการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชน ปลูกฝัง จิตสำนึกที่ดีให้คำปรึกษา แนะนำให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ยากจนผู้ประสบภัยพิบัติต่าง ๆ เป็นต้น (กรมการพัฒนาชุมชน, 2561) โดยการเริ่มต้นจากความพยายามลงมือดำเนินงานโดยอาศัยตัวบุคคลในโครงสร้างเครือข่ายพระสงฆ์ที่ออกแบบไว้เป็นกลไกดำเนินการมีพระสงฆ์เป็นผู้นำทางด้านจิตใจและสติปัญญา ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและประชาชน (พระศรีพัชโรดม (ลักษณะ กิตติญาโณ), 2560) ซึ่งมักพบว่ามีโอกาสล้มเหลวมากกว่าสำเร็จเนื่องจากส่วนมากจะละเลยคุณลักษณะสำคัญที่มีความละเอียดอ่อนของแบบแผนของโครงสร้างและองค์ประกอบของพระสงฆ์ ทั้งในส่วนที่เป็นตัวปัจเจกบุคคล ตำแหน่งของบุคคลต่าง ๆ ระบบการติดต่อสื่อสารตลอดจนสาระที่ต้องการสื่อสารทำให้ไม่เกิดกระบวนการพัฒนาอย่างแท้จริง (พระครูปลัดเถรานุวัตร (สุเทพ ดีเยี่ยม), 2560) การบริหารจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาขององค์กรคณะสงฆ์มีปัญหาที่ชัดเจน องค์กรสงฆ์มีบุคลากรไม่เพียงพอที่จะเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้อง และถ่วงแท้พระนักเผยแผ่ที่มีความรู้ความเข้าใจในหลักพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้องถ่วงแท้มีจำนวนจำกัด เป็นปัญหาในการเผยแผ่ทำให้พุทธศาสนิกชนเกิดความสับสนสำคัญผิดและเข้าใจคลาดเคลื่อนไปจากความ

เป็นจริงตามหลักพระพุทธศาสนาเพื่อให้เห็นแบบแผนและกระบวนการทำงานของเครือข่ายพระสงฆ์เชิงทฤษฎีและเชิงประจักษ์ พระพุทธศาสนาอันมีพระสงฆ์ได้แสดงบทบาทหน้าที่ไม่เพียงจะมีหลักการเกี่ยวกับธรรมชาติที่ประกอบด้วยศีลธรรมเท่านั้นแต่ยังเกี่ยวข้องกับความเท่าเทียมในโอกาสทางสังคมและความเกื้อกูลประโยชน์สุขมวลชนทั้งหลายทำให้ได้ร่องรอยของความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคล และองค์กรที่ทำงานร่วมกันเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกันในรูปของเครือข่ายพระสงฆ์มากขึ้นต่อไป

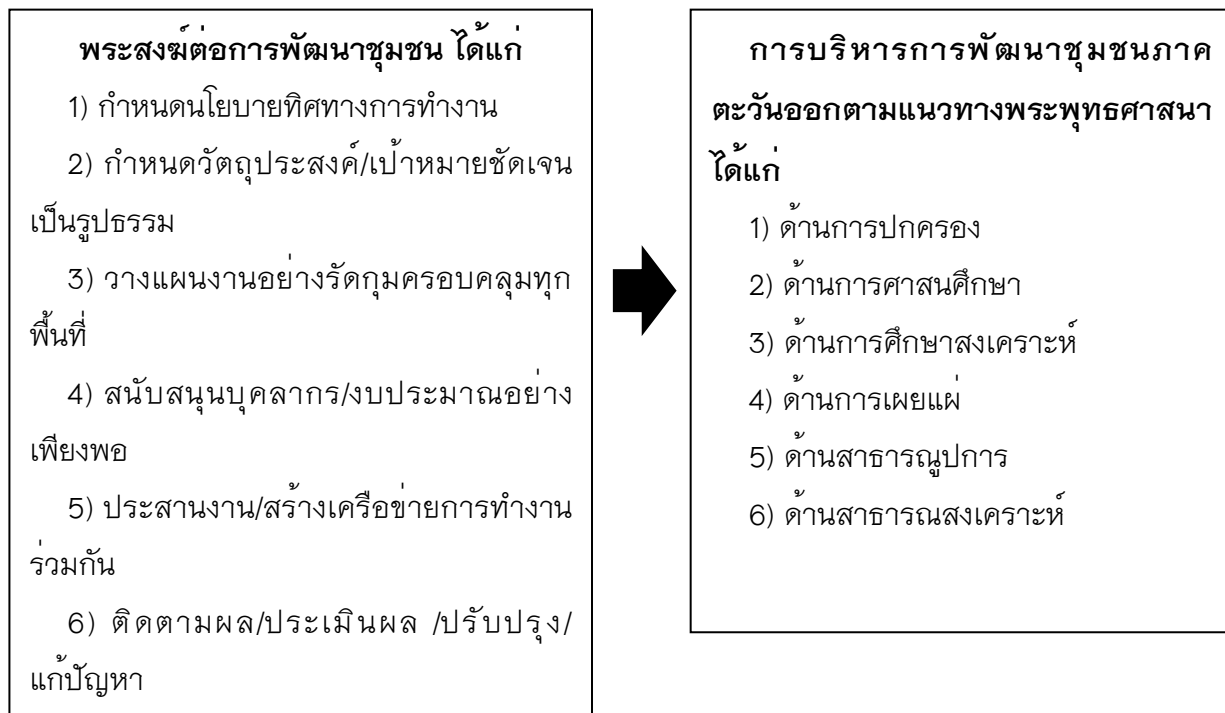
การบริหารการพัฒนาชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแนวทางพระพุทธศาสนา โดยนำมาซึ่งความศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชนในเขตพื้นที่โดยพระสงฆ์มีความผูกพันกับชุมชนเป็นอย่างมาก และมีบทบาทต่อการส่งเสริมกิจกรรมหลาย ๆ ด้านที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่น โดยอาศัยหลักการทางพระพุทธศาสนาเป็นตัวเชื่อมระหว่างหน่วยงานของรัฐ ประชาชนในชุมชน และวัดได้อย่างลงตัว และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนอย่างยั่งยืน (พีระพงษ์ วรภัทร์ธิระกุล, 2564) ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดและกระบวนการพัฒนาชุมชนในแง่ “กระบวนการสนับสนุนเพื่อให้เกิดการพัฒนา” ที่มุ่งเน้นการพัฒนา “คน” หรือ “กลุ่มคน” โดยการยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาเสริมสร้างศักยภาพในการพัฒนาให้กับชุมชนและเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่มีความเข้มแข็งทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถพึ่งพาตนเองได้และมีอิสรภาพในการกำหนดวิถีชีวิต การดำรงอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและสันติ ที่เน้นความยั่งยืนของสังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งงานเผยแผ่เป็นงานที่นำคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าออกเผยแผ่สู่ประชาชน เป็นภารกิจที่มีความสำคัญในสมัยพุทธกาล พระพุทธองค์ ใช้คำว่าไป ประกาศพรหมจรรย์ ประกาศวิถีชีวิตอย่างพรหม อันเป็นชีวิตที่ประเสริฐนั้นหมายถึงพระสงฆ์ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีของการดำเนินชีวิตสังคมสงฆ์ต้องเป็นสังคมจำลอง สังคมแบบอย่างหรือ สังคมต้นแบบของสังคมชาวบ้านที่ดีให้ได้ สังคมสงฆ์ต้องเป็นระเบียบต้องมีการจัดระเบียบสังคมสงฆ์ให้ดี ไม่ใช่ให้รัฐมนตรีมาจัดระเบียบวัด ให้กระทรวงมหาดไทยมาจัดระเบียบให้กับพระสงฆ์ เหตุเพราะพระสงฆ์เราได้เสียสถานะของความเป็นผู้นำไปแล้วโดยสิ้นเชิง เพราะวัดเต็มไปด้วยการพนัน หวยเถื่อน ยาบ้า วัดกลายเป็นแหล่งเสื่อมโทรมทั้งด้านกายภาพและด้านจิตใจ เมื่อสังคมสงฆ์ยังช่วยตัวเองไม่ได้แล้วจะไปช่วยพัฒนาชาวบ้านได้อย่างไร เพราะแทนที่จะใช้วัดให้เป็นสถานที่บำบัดผู้ติดยาเสพติด แต่วัดบางแห่งกลายเป็นสถานที่รวบรวมของผู้ติดยาและขายเสียเองจึงเป็นประเด็นน่าเป็นห่วงยิ่งต่อไป

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารการพัฒนาชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแนวทางพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อเสนอแนะการบริหารการพัฒนาชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแนวทางพระพุทธศาสนา

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบริหารการพัฒนาชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแนวทางพระพุทธศาสนา” ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า แนวคิด ทฤษฎี หลักธรรม และเอกสารผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และประสบความสำเร็จสามารถสรุปมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยได้ดังภาพที่ 1 ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาเอกสารพร้อมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ตามขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ โดยการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้ดำเนินการศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ ผลงานวิจัย บทความทางวิชาการต่าง ๆ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงข้อมูลทางวิชาการที่ได้จากการสืบค้นทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อทางเว็บไซต์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่ต้องการและจัดทำข้อมูลใหม่ให้ครอบคลุมกับความเป็นจริงมากที่สุด

2. กลุ่มเป้าหมาย เพื่อเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกและสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จากการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) โดยพิจารณาเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักที่สามารถให้ข้อมูลได้ดีที่สุด เป็น 4 กลุ่ม มีดังนี้ กลุ่มที่ 1. เจ้าคณะจังหวัดและรองเจ้าคณะ จำนวน 5 รูป กลุ่มที่ 2. เจ้าอาวาสและรอง

เจ้าอาวาส จำนวน 5 รูป กลุ่มที่ 3. ประธานและกรรมการวัด จำนวน 10 คน และกลุ่มที่ 4. ผู้นำท้องถิ่นและประชาชน จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นแบบสัมภาษณ์ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non Structured Interview) ในการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ และได้ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ในการวิจัย โดยศึกษาเอกสารวิชาการจากงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1 ศึกษารูปแบบและโครงสร้างแบบสัมภาษณ์ตามแนวคิดของงานวิจัย

3.2 ดำเนินการสร้างสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง

3.3 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้ว เสนอผู้ทรงคุณวุฒินำข้อเสนอนี้มา ปรับปรุงแก้ไขให้เครื่องมือมีความสมบูรณ์ และให้อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบอีกครั้ง

3.4 เมื่อตรวจสอบเครื่องมือที่มีความสมบูรณ์เรียบร้อยแล้ว จึงนำแบบสัมภาษณ์นั้นไปใช้สัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำไปเป็นฐานข้อมูลในการวิเคราะห์ประเด็นที่เกี่ยวกับการบริหารการพัฒนาชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแนวทางพระพุทธศาสนา เป็นอย่างไรบ้าง แนวทางการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีในเรื่องใดบ้าง และมีข้อเสนอแนะในประเด็นใดบ้าง ต่อการบริหารการพัฒนาชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแนวทางพระพุทธศาสนา เป็นลักษณะคำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผู้วิจัยได้ขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลในการบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์เมื่อเสร็จสิ้นแล้ว ได้นำมาถอดความแบบคำต่อคำ และจัดกลุ่มประเด็นเนื้อหาให้สอดคล้องกับคำถามตาม วัตถุประสงค์การวิจัย แล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหาให้สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีที่เลือกใช้เพื่อ นำเสนอข้อมูลในรูปแบบพรรณนา (บุษกร เชี่ยวจินตกาพันธ์, 2561) ในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยมีกระบวนการ ดังนี้

4.1 อ่านทำความเข้าใจและจับประเด็นหลัก จากการจดบันทึกข้อมูลภาคสนาม ที่มาจากการสังเกต การสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ การลงภาคสนามในแต่ละครั้ง เพื่อนำประเด็นที่ได้จากทั้งสองวิธี มาเป็นข้อมูลประกอบในการเขียนวิเคราะห์ข้อมูล

4.2 ถอดเทปการสัมภาษณ์เชิงลึกจากเครื่องบันทึกเสียง ผู้ศึกษาทำการถอดเทป อย่างละเอียดแบบคำต่อคำ หลังจากถอดเทปเสร็จ จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ศึกษาจะต้องใช้เวลาในการ นั่งอ่านบทสนทนาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อทบทวนประเด็นการสนทนาและทำความเข้าใจ เรื่องราวของผู้ให้ข้อมูลแต่ละบุคคล

4.3 มองหาข้อมูลที่มีความหมายเหมือนกันของข้อมูลแต่ละชุด แยกแยะข้อมูลของแต่ละบุคคล จากนั้นจัดกลุ่มข้อมูลตามประเด็นหลักที่ตั้งไว้

4.4 นำข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การสนทนาอย่างไม่เป็นทางการมาประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ที่ผ่านการจัดกลุ่มข้อมูลเรียบร้อยแล้ว เพื่อนำมาวิเคราะห์ ตีความให้มีความ

เชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎีที่นำมาใช้ในบทบทวนวรรณกรรมพร้อมทั้งให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์คำถามการวิจัยในการศึกษา

ผลการวิจัย

ประเด็นที่ 1 การบริหารการพัฒนาชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแนวทางพระพุทธศาสนา โดยสรุปว่าการเปลี่ยนแปลงลักษณะของชุมชน โดยมีการจัดการวางแผนทำข้อตกลงกันและลงมือปฏิบัติในการพัฒนาชุมชนทั้งกลุ่มย่อยกลุ่มใหญ่ตามบริบทนั้น ๆ เพื่อส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนในด้านต่าง ๆ ให้มีสภาพดีขึ้น และสร้างชุมชนให้เจริญขึ้น โดยอาศัยความรู้ความเข้าใจความสามารถของคนในชุมชนมีวัด ประชาธิปไตย สร้างสุข และองค์กรทางสังคมต่าง ๆ ซึ่งการพัฒนาให้คนในชุมชนมีคุณภาพในการดำรงชีวิตอยู่ ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง สังคม และวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนตามสภาพสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ภายในชุมชนสร้างความสุขขอมวลมนุษยนั้น ให้มีทั้งคุณธรรมจริยธรรมไปด้วยกันไม่ได้ขึ้นอยู่กับรูปวัดภูภายนอกที่มองเห็นอย่างเดียว ส่วนนโยบายของรัฐที่ส่งเสริมการพัฒนาชุมชนนั้นมีการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาชุมชน เข้มแข็งมีองค์ประกอบต่าง ๆ คือ 1) มีมนุษย์ที่สร้างอุดมการณ์และวิสัยทัศน์ร่วมกันคิดร่วมกันสร้างสรรค์ให้ชุมชนนั้นอยู่อย่างมีความสุข สร้างความรักในชุมชนท้องถิ่น ให้ชีวิตดีกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน 2) มีสิ่งที่มีมนุษย์ได้สร้างขึ้นมาเพื่อเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาตัวเองชุมชน 3) การบริหาร การจัดการ 4) มีกิจกรรมที่ต่อเนื่อง 5) ทุนหรืองบประมาณ 6) เครือข่ายนวัตกรรมความร่วมมือร่วมใจ 7) สิทธิและอำนาจการต่อรองทางการเมืองนั้น ๆ และ 8) เกิดการยอมรับของสังคมภายนอกกรวมเป็นเครือข่ายทั้งหมดนี้เพื่อปฏิบัติการให้บรรลุผลตามเป้าหมายด้วยการพัฒนาต่าง ๆ ของคนในชุมชนอย่างยั่งยืน

โดยจากการศึกษามีข้อค้นพบที่น่าสนใจในประเด็นการบริหารการพัฒนาชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแนวทางพระพุทธศาสนาพระสงฆ์ถือได้ว่าเป็นผู้ที่มิบทบาทสำคัญต่อชุมชน เริ่มต้นจากการเอื้อเพื่อเกื้อหนุน ส่งเสริมกันในเรื่องของการอุปถัมภ์ต่าง ๆ เป็นการริเริ่มการพัฒนาและพัฒนาาร่วมกันอย่างรอบด้านโดยเฉพาะอย่างยิ่งวัดและพระสงฆ์ในฐานะเป็นผู้ที่เคารพศรัทธาของประชาชนนับว่าเป็นหน่วยงานที่มีความเสียสละต่อการพัฒนาท้องถิ่นเกิดมีความผูกพันและเกี่ยวเนื่องกับชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะพระสงฆ์ดำรงอัตภาพได้ด้วยการอาศัยประชาชนในชุมชนและมีบทบาทโดยตรงในการอบรมสั่งสอน ศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม แก่ประชาชนตามบทบาทหน้าที่ สถานะความเป็นพระสงฆ์ในทางพระพุทธศาสนา และทั้งฐานะของพระสงฆ์ที่เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม สติปัญญาที่ถูกต้องแก่คนในชุมชน และเป็นผู้รับแรงศรัทธาจากชาวบ้าน จึงต้องมีบทบาทต่อชุมชนและสังคมในด้านต่าง ๆ โดยปริยายจากความต้องการของรัฐและความต้องการของพระสงฆ์เองหากแต่ความต้องการพัฒนาท้องถิ่นของพระสงฆ์เป็นความต้องการช่วยเหลือชาวบ้านในชุมชนตามพื้นที่ชนบทด้วยความต้องการให้มีวิถีชีวิตเลี้ยงชีพตนเองได้ไม่เป็นส่วนเกินของชุมชนและส่วนน้อยของสังคมพระสงฆ์ส่งเสริมในหลาย ๆ ด้าน ต่อการพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตที่ดีแก่ประชาชน จึงนับว่าประสบความสำเร็จ

ทั้งด้านการ สร้างอาชีพให้แก่มุขมนตรี และเป็นที่ยอมรับของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาในทุก ๆ ด้านอย่าง กว้างขวาง ทั้งยังคาดหวังต่อแนวทางการพัฒนารูปแบบใหม่ ๆ ในชุมชนด้วย

ประเด็นที่ 2 แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชนภาคตะวันออก โดยสรุปว่า การส่งเสริมให้วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน พร้อมทั้งการดูแลและรักษา การใช้จ่าย การจัดหา ทรัพย์สินของวัด ตลอดจนการบัญชีทั้งส่วนที่เป็นศาสนวัตถุ ศาสนสถานและศาสนสมบัติของวัดที่ให้ ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมแล้วน้อมนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันทั้งทางรูปธรรมและ นามธรรมแก่สังคม เพื่อเสริมสร้างเข้มแข็งของชุมชน ในการบริหารองค์กรพระพุทธศาสนาให้เป็นไปอย่างมี ประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลเพื่อให้วัดเจริญรุ่งเรืองมั่นคงถาวร ตลอดจนฝึกอบรมปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน พร้อมทั้งจะต้องปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสำเร็จที่เกิดขึ้น ในด้านต่างดังนี้

1) เป็นผู้นำทางจิตใจ ศรัทธาและปัญญา ในสังคมยุคโลกาภิวัตน์เช่นทุกวันนี้พระสงฆ์ ควรจะมี บทบาทในการเป็นผู้นำทางจิตใจ ศรัทธา ปัญญาของชุมชนและประชาชนโดยเฉพาะ พุทธศาสนิกชน พระสงฆ์จึงควรเป็นผู้นำทางจิตใจของประชาชนและชุมชน ให้ประชาชนมีหลัก ธรรม คำสอนของศาสนา เป็นที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เพื่อยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น ให้สามารถ มีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขในโลกยุคโลกาภิวัตน์ให้มีศรัทธา ปัญญาที่ถูกต้อง เพื่อจะได้คิด พุท ทำใน สิ่งที่ถูกต้อง เป็นประโยชน์และเป็นธรรม

2) พัฒนาจิตใจของประชาชน โดยที่การพัฒนาจิตใจเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับ ศาสนาและ พระสงฆ์ พระสงฆ์จึงควรมีบทบาทในการพัฒนาจิตใจของประชาชน การพัฒนาชุมชน จะไม่เป็นการพัฒนา ที่ยั่งยืน หากประชาชนในชุมชนไม่ได้รับการพัฒนาจิตใจ

3) ส่งเสริมการศึกษาของเยาวชนและประชาชน วัดและพระสงฆ์ได้มีบทบาทอย่างสำคัญ ในการ ส่งเสริมการศึกษาของเยาวชนและประชาชนทั้งความรู้ทางโลก ความรู้ทางธรรมหลายวัด ได้จัดตั้งศูนย์เด็ก เล็กก่อนวัยเกณฑ์ โรงเรียนประถมและโรงเรียนมัธยมในวัดเพื่อให้เกิดการศึกษาตาม หลักสูตรของ กระทรวงศึกษาธิการแก่เด็กและเยาวชน ได้ตั้งโรงเรียนนันทธรรม บาลี โรงเรียนสาย สามัญ โรงเรียน พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา รวมทั้งความ รู้สายสามัญแก่ภิกษุ สามเณร เด็กและเยาวชน ผู้ที่มีชื่อเสียงและดำรงตำแหน่งสำคัญในวงการ ต่าง ๆ ของประเทศไทยเป็น จำนวนไม่น้อย ได้เคยบวชเรียนในพระพุทธศาสนา ได้เคยเป็นลูกศิษย์ วัด ได้รับการอบรมสั่งสอนจาก พระสงฆ์ผู้เป็นอุปัชฌาย์ ครูอาจารย์ จึงทำให้ได้รับความสุข ความ เจริญก้าวหน้า ได้ทำงานที่เป็นประโยชน์ แก่ประชาชน สังคมและประเทศชาติเป็นอเนกประการ

4) ส่งเสริมศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม พระพุทธศาสนาเป็นแกนนำและเป็นรากฐาน ที่สำคัญของ ศิลปะวัฒนธรรมและประเพณีของไทยหลักธรรมของพระพุทธศาสนา เช่น ทศพิธราช ธรรม ได้ใช้เป็นหลัก ในการปกครองประเทศของพระมหากษัตริย์และผู้ ปกครอง หลักธรรมเรื่อง ศิล 5 สังคหวัตถุ 4 และฆราวาสธรรม 4 ได้ใช้เป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติของคนไทยที่เป็น พุทธศาสนิกชน ทำให้สังคมของ เรามีความสงบเรียบร้อย ประเทศชาติมีความเจริญมั่นคงก้าวหน้า

5) ให้การสงเคราะห์แก่ผู้ประสบความทุกข์ยากเดือดร้อน พระสงฆ์ผู้เป็นสภานะหรือที่พึ่งของประชาชนควรให้การสงเคราะห์แก่ผู้ประสบปัญหาความทุกข์ยากเดือดร้อนเท่าที่สามารถจะทำได้โดยให้ธรรมะ คำปรึกษา และคำแนะนำ ให้กำลังใจและความหวังแก่ผู้ประสบปัญหาความทุกข์ยากเดือดร้อน

6) ช่วยแก้ไขปัญหาของชุมชน การแก้ไขปัญหาของชุมชนควรทำเป็นขั้นตอน มีการ วางแผน และใช้กรรมวิธีเช่นเดียวกับการแก้ทุกข์ตามอริยสัจสี่ของพระพุทธเจ้า คือ ต้องรู้ทุกข์ รู้สภาพของทุกข์เสียก่อนว่ามีอะไรบ้าง รู้สมุทัย รู้สาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ รู้นิโรธ รู้การดับทุกข์ และรู้มรรควิธีที่จะดับทุกข์

7) ช่วยพัฒนาชุมชนให้เป็นแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง พระสงฆ์จึงควรมีบทบาทในการช่วยพัฒนาชุมชนให้เป็นแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง

ประเด็นที่ 3 เพื่อเสนอแนะการบริหารการพัฒนาชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแนวทางพระพุทธศาสนา โดยสรุปว่า การพัฒนาชุมชนเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะพัฒนาประเทศให้มีความเข้มแข็ง มีความพร้อม ความสมบูรณ์ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทำให้ประชาชนในชุมชนมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ยั่งยืนและมีความสุขจึงจำเป็นจะต้องอาศัยกำลังจากทุกคน ทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็น ระดับชุมชน หรือสูงขึ้นไป จะต้องให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการพัฒนาต่างๆ ตามบทบาท หน้าที่เท่าที่จะทำได้ และ บทบาท กล่าวคือการทำหน้าที่อย่างหนึ่งให้สำเร็จและสมบูรณ์ตามที่ได้ รับมอบหมายหรือตามบทบาท นั้นๆ ซึ่งเป็นบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ในบทบาทเช่น นี้ พระสงฆ์ต้องทำหน้าที่พัฒนาชุมชนให้มีความมั่นคง ยั่งยืน มั่นคงในฐานะหน้าที่ต่างๆ ที่ชุมชน นั้นจะพึงมี ยั่งยืนในการทำงานต่างๆ ให้มีความอยู่รอดปลอดภัยและการทำหน้าที่เหล่านี้ของพระ สงฆ์ถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญในการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนนั้น หมายถึง พระสงฆ์ ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีของการดำเนินชีวิต สังคมสงฆ์ต้องเป็นสังคมล้าลอง สังคมแบบอย่างหรือ สังคมต้นแบบของสังคมชาวบ้านที่ดีให้ได้ สังคมสงฆ์ต้องเป็นระเบียบ ต้องมีการจัดระเบียบ สังคม สงฆ์ให้ดี ไม่ใช่ให้รัฐมนตรีมาจัดระเบียบวัด ให้กระทรวงมหาดไทยมาจัดระเบียบให้กับพระสงฆ์ เหตุเพราะพระสงฆ์เราได้เสียสถานะของความเป็นผู้นำไปแล้วโดยสิ้นเชิง เพราะวัดเต็มไปด้วยการพนัน หวยเถื่อน ยาบ้า วัดกลายเป็นแหล่งเสื่อมโทรม ทั้งด้านกายภาพและด้านจิตใจ เมื่อสังคม สงฆ์ยังช่วยตัวเองไม่ได้แล้วจะไปช่วยพัฒนาชาวบ้านได้อย่างไร เพราะแทนที่จะใช้วัดให้เป็นสถาน ที่บำบัดผู้ติดยาเสพติด แต่วัดบางแห่ง กลายมาเป็นสถานที่รวบรวมของผู้ติดยาและขายเสียเอง จึงเป็นประเด็นน่าเป็นห่วงเป็นอย่างยิ่ง

อภิปรายผลการวิจัย

ประเด็นที่ 1 การบริหารการพัฒนาชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแนวทางพระพุทธศาสนา ในส่วนของการบริหารองค์กรพระพุทธศาสนาได้แก่ วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย โดย Fred & David (2012) กล่าวว่า การบริหารประกอบด้วย วิสัยทัศน์ ภาระหน้าที่ กลยุทธ์และการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ส่วน Abraham (2006) กล่าวว่า กระบวนการในการบริหารที่จะปฏิบัติภารกิจให้สำเร็จและในขณะเดียวกันก็ต้องพยายามรักษาความสัมพันธ์ที่ดีขององค์การและสภาพแวดล้อมไว้ ลักษณะการบริหารเป็นทั้งศาสตร์

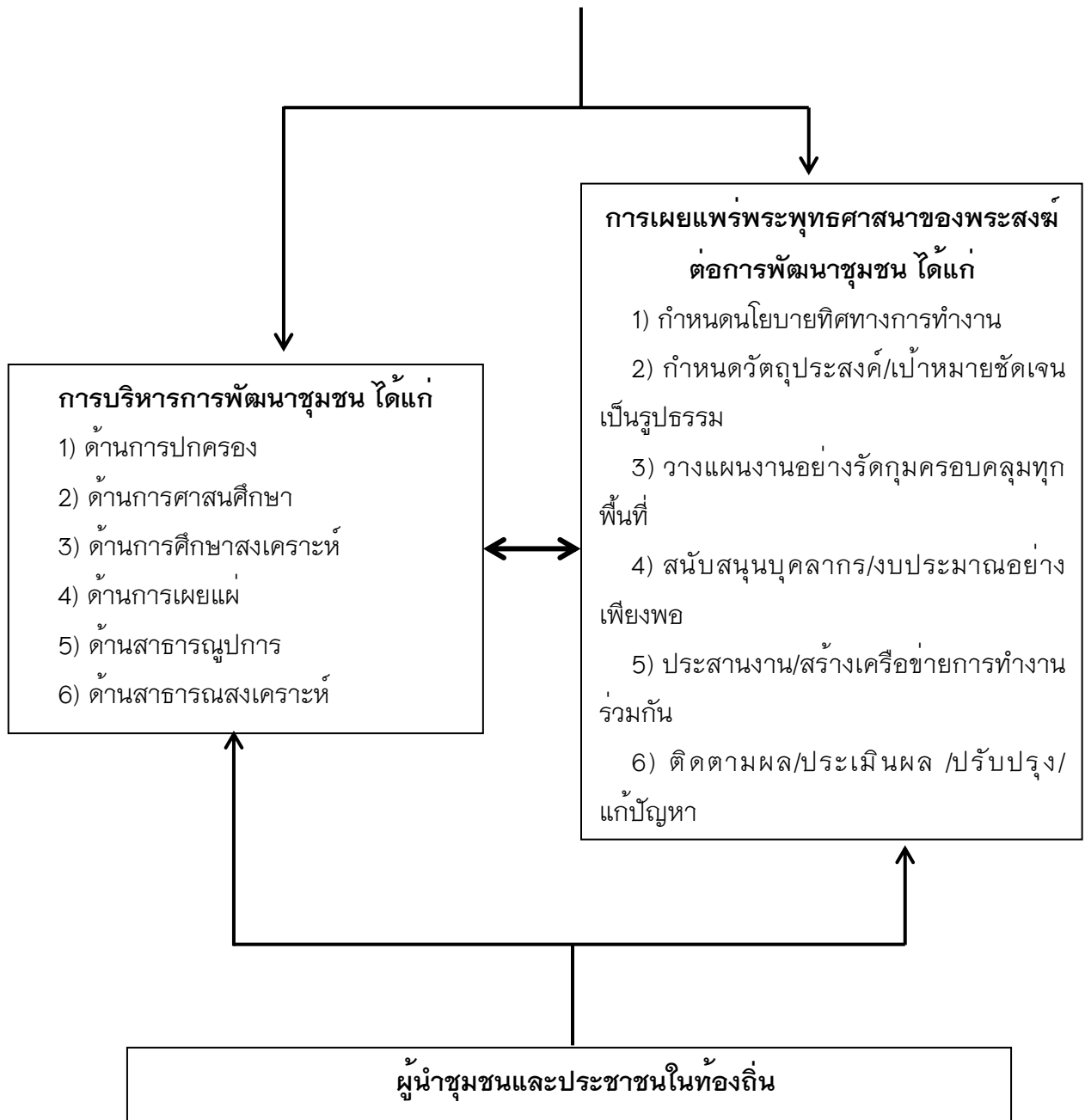
และศิลปะในการกำหนดการปฏิบัติการ การประเมินผล และการตัดสินใจตามหน้าที่ช่วยให้องค์การบรรลุวัตถุประสงค์ พัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพระราชวรมณี (พล อาภากรโร) และคณะ (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “พระธรรมทายาท: พระสงฆ์นักพัฒนาเพื่อการพัฒนาสังคม” ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการทำงานของอดีตพระธรรมทายาทว่าส่วนหนึ่งมีบทบาทสำคัญเป็นพระสงฆ์นักพัฒนาสังคมโดยมุ่งเน้นการทำงานที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาควบคู่กับการใช้หลักการพัฒนาชุมชนเพื่อการประยุกต์ให้ชุมชนท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ ของสังคมไทย และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพระมหาสุทิตย์ อาภากรโร (อบอุ่น) และคณะ (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบการบริหารจัดการและการสร้างองค์การพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า คณะสงฆ์และองค์การพระพุทธศาสนาในสังคมไทย มีบทบาทหลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและการพัฒนาสังคมโดยมีเป้าหมายเพื่อการสร้างประโยชน์และความสุขตามแนวพระพุทธศาสนาให้กับผู้คนในสังคม แต่โดยภาพรวม คือ การพัฒนาให้บุคคลและสังคมได้มีการเรียนรู้จากสิ่งที่ยั่งยืนไปสู่การพฤติกรรมที่เหมาะสม มีจิตใจและสติปัญญาในการพัฒนาตนเองและการจัดการเพื่อคุ้มครองชีวิตที่ตีร่วมกัน

ประเด็นที่ 2 แนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชนภาคตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ ประสิทธิภาพ (Efficiency) และประสิทธิผล (Effective) ในการบริหารองค์การพระพุทธศาสนา พร้อมทั้งความสำเร็จที่เกิดขึ้นในประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์การเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเมื่อองค์การต้องการประเมินสถานะขององค์การโดยรวมทั้งหมด (Gordon and associates (1990) แต่การประเมินหรือการวัดประสิทธิผลขององค์การเป็นเรื่องที่ซับซ้อนและเต็มไปด้วยค่านิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประเมินองค์การภาครัฐซึ่งเป็นเรื่องที่ยาก (McCann (2004) เพราะองค์การภาครัฐมีลักษณะที่แตกต่างจากองค์การภาคเอกชนหลายประการ เช่น ความหลากหลายภายในองค์การ การได้รับอิทธิพลจากคน หรือกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ พร้อมทั้งสอดคล้องผลงานวิจัยของสอดคล้องกับผลงานวิจัยของพระมหาสมเดช วงศ์ธรรม (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการจัดการพัฒนาชุมชน ของพระสงฆ์จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า รูปแบบการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการจัดการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์จังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย (1) การวางแผน โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม (2) การจัดองค์การ โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการวัด (3) การจัดคนเข้าทำงาน โดยการมอบหมายงานให้เหมาะสมกับความสามารถของแต่ละคน (4) การสั่งการ โดยใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านเพื่อปฏิบัติงานตามแผนงาน และ (5) การควบคุมเพื่อติดตามผลตามหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน ยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสรายุทธ์ เศรษฐขจร และพระครูภาวนาธรรมธาริ (สัมพันธ์ นิศาณรัตน์) (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่พึงประสงค์ของคณะสงฆ์ภาค 12 พบว่า วัดมีกระบวนการบริหารงาน 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การวางแผน Planning 2) การจัดบุคคลากร Personnel Management 3) การจัดงบประมาณ Budgeting 4) การดำเนินงาน Implementation 5) การติดตาม Monitoring 6) การประเมินผล Evaluation ซึ่งยุทธศาสตร์การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาต้องพัฒนาไปร่วมกันให้ครอบคลุมในทุกด้านเพื่อให้เกิดประสิทธิผล

ประเด็นที่ 3 เพื่อเสนอแนะการบริหารการพัฒนาชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแนวทางพระพุทธศาสนา พระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ในบทบาทเช่น นี้ พระสงฆ์ต้องทำหน้าที่พัฒนาชุมชนให้มีความมั่นคง ยั่งยืน มั่นคงในฐานะหน้าที่ต่าง ๆ ที่ชุมชน นั้นจะพึงมี ยั่งยืนในการทำงานต่าง ๆ ให้มีความอยู่รอดปลอดภัยและการทำหน้าที่เหล่านี้ของพระ สงฆ์ถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญในการมีส่วนพัฒนาชุมชนนั้นหมายถึง พระสงฆ์ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีของการดำเนินชีวิต สังคมสงฆ์ต้องเป็นสังคมล้าลอง สังคมแบบอย่างหรือ สังคมต้นแบบของสังคมชาวบ้านที่ดีให้ได้ สังคมสงฆ์ต้องเป็นระเบียบ ต้องมีการจัดระเบียบสังคม สงฆ์ให้ดี ไม่ใช่ให้รัฐมนตรีมาจัดระเบียบวัด ให้กระทรวงมหาดไทยมาจัดระเบียบให้กับพระสงฆ์ เหตุเพราะพระสงฆ์เราได้เสียสถานะของความเป็นผู้นำไปแล้วโดยสิ้นเชิง เพราะวัดเต็มไปด้วยการพนัน หวยเถื่อน ยาบ้า วัดกลายเป็นแหล่งเสื่อมโทรม ทั้งด้านกายภาพและด้านจิตใจ เมื่อสังคม สงฆ์ยังช่วยตัวเองไม่ได้แล้วจะไปช่วยพัฒนาชาวบ้านได้อย่างไร เพราะแทนที่จะใช้วัดให้เป็นสถาน ที่บำบัดผู้ติดยาเสพติด แต่วัดบางแห่ง กลายมาเป็นสถานที่รวบรวมของผู้ติดยาและขายเสียเอง จึงเป็นประเด็นน่าเป็นห่วงใยเป็นอย่างยิ่ง สอดคล้องกับผลงานวิจัยของพระศรีพัชรโรดม (ลักษณะ กิตติญาโณ) (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมไทยผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหา รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน สังคมไทยเกิดจากรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในอดีตที่ต้องไปเกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และการบริหารงานคณะสงฆ์ด้านการปกครอง การศาสนศึกษา หรือการศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ ถึงแม้จะมีกระบวนการ ด้านศาสนธรรม ศาสนบุคคล ศาสนสถาน ศาสนวัตถุ และด้านศาสนพิธี การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน สังคมไทยจำต้องอาศัยหลักการและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้ามาพัฒนา รูปแบบเพื่อให้มีแผนหรือยุทธศาสตร์สัมพันธ์เอื้อหนุนกันตามลำดับ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย พบว่า การค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาในชุมชนตลอดจน กำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการ ขึ้นการวางแผนพัฒนา โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการ พร้อมทั้งแนวทางการดำเนินงานตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากร ที่ใช้ขึ้นการดำเนินงานพัฒนาเป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์โดยการสนับสนุนทรัพย์ วัสดุ อุปกรณ์และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารงาน ประสานงานและดำเนินงาน โดยมีการจัดการวางแผนทำข้อตกลงกัน พร้อมทั้งลงมือปฏิบัติในการพัฒนาชุมชนทั้งกลุ่มน้อยกลุ่มใหญ่ตามบริบทนั้น ๆ เพื่อส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนในด้านต่าง ๆ ให้มีสภาพดีขึ้น นำไปสู่การบริหารการพัฒนาชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแนวทางพระพุทธศาสนา โดยนำเสนอได้ดังภาพที่ 2 ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2 โมเดลการบริหารการพัฒนาชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแนวทางพระพุทธศาสนา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 พระสงฆ์นักพัฒนาต้องกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ วิธีการปฏิบัติงาน และยุทธศาสตร์ เพื่อเป็นแนวทางในการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งพระสงฆ์นักพัฒนาต้องกำหนดโครงสร้างองค์กรให้ชัดเจน เพื่อแบ่งภาระหน้าที่ อำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ

การบังคับบัญชา และการควบคุม เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ต้องมีความชัดเจน ไม่คลุมเครือต่อการบริหารการพัฒนาชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแนวทางพระพุทธศาสนา

1.2 พระสงฆ์นักพัฒนาต้องส่งเสริมให้พระสงฆ์นักพัฒนาไปศึกษาต่อหรือเข้ารับการศึกษาเพื่อเพิ่มทักษะในการทำงาน มีความรู้ความสามารถ มีความคิดริเริ่ม มีความสามารถในการบริหารงาน สามารถปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่นและสถานที่ได้

1.3 พระสงฆ์นักพัฒนา ต้องแนะนำและส่งเสริมให้ประชาชนได้สร้างเครือข่ายของชุมชน เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาเบื้องต้นภายในชุมชนได้ โดยการส่งเสริมให้มีการรวมตัวกันเป็นเครือข่าย ชมรม เพื่อการบริหารจัดการและดูแลคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแนวทางพระพุทธศาสนา

1.4 ถ้าสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสังคมในปัจจุบันเป็นบรรทัดฐาน เพื่อให้เกิดความสมดุลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของสมณะ ดำเนินงานขององค์กร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ สูงสุดตามแนวทางการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีหรือธรรมาภิบาล ช่วยยกระดับการบริหารจัดการทั้ง ด้านงบประมาณ ด้านระบบการพัฒนา ศาสนบุคคลให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยในการ สร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการองค์กรให้ทันสมัย

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 พระสงฆ์นักพัฒนาต้องปฏิบัติงานต้องมีอุดมการณ์ วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ และยุทธศาสตร์ วิธีการปฏิบัติงาน เพื่อให้การปฏิบัติบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ และพระสงฆ์นักพัฒนาต้องปฏิบัติงานตามโครงสร้าง ภาระหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายงาน ตลอดจนต้องมีความรับผิดชอบ เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ

2.2 พระสงฆ์นักพัฒนาต้องนำทักษะความรู้ความสามารถ และความสามารถในการบริหารงาน ไปใช้ในส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และต้องเข้าร่วมกับเครือข่ายของชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาภายในชุมชน เพื่อการบริหารจัดการและดูแลคุณภาพชีวิตต่อไป

2.3 ควรมอบหมายแต่ละวัดหมั่นทำกิจวัตรของสงฆ์ให้ครบถ้วน เช่น ส่งเสริมวัดทุกวัดมีกิจกรรม ปฏิบัติธรรมสวดมนต์ภาวนาให้เข้มแข็งมากขึ้น เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ พบเห็น กิจกรรมธรรมสังฆจรระดับ จังหวัดอำเภอ ส่งเสริมให้มีการออกไปเผยแผ่ธรรมตามสถานที่ ต่างๆ สถานที่ศึกษา หรือในสถานที่ราชการ เพื่ออบรมความรู้คุณแก่ทุกคนที่สนใจเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปในตัวสำหรับการใช้ชีวิตประจำวัน

2.4 ควรมีการวางแผนในการซ่อมแซมและปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุ และการก่อสร้างเสนาสนะโดยการจัดหางบประมาณบำรุงวัด พัฒนาเสนาสนะที่ พักอาศัยของพระภิกษุสามเณร ให้เป็นสัปปายะ และมีจำนวนเพียงพอแก่ผู้อยู่อาศัย พร้อมทั้งพัฒนาระบบสาธารณูปโภคให้มีมาตรฐาน และเหมาะสมแก่สมณะสาธุชน คณะสงฆ์ควรมีการประชุมวางแผน ให้มีการพัฒนาองค์ความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการ จัดสรรงบประมาณของตนเองที่มีอยู่ให้ เหมาะสมและคุ้มค่าที่สุดในเรื่องการดูแลและการบำรุงรักษา อาคารเสนาสนะของวัดรวมทั้งการ ก่อสร้างเพื่อเติมเพื่อให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์น่าอยู่อาศัย

3. ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาการบริหารการพัฒนาชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแนวทางพระพุทธศาสนาซึ่งศึกษาเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ควรมีการศึกษาในส่วนของเชิงปริมาณเพิ่มเติมเพื่อทราบในปัจจัยต่าง ๆ อันจะส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแนวทางพระพุทธศาสนาที่จะทำ ให้พระพุทธศาสนาอันจะส่งผลดีต่อวัด ชุมชน และสังคมเพื่อพัฒนาขีดความสามารถของเจ้าอาวาสในด้านต่าง ๆ ให้เกิดความเข้าใจและมีเป้าหมายชัดเจนอย่างสูงสุดต่อไป

3.2 หากมีการพัฒนาศักยภาพในด้านเทคโนโลยี เครื่องมือสื่อสาร และเครื่องใช้สำนักงาน รวมถึงการพัฒนาเทคนิค การทำงานแบบมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้งานเกิดประสิทธิผลสูงสุด ต่อการบริหารการพัฒนาชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแนวทางพระพุทธศาสนา

3.3 ควรศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของพระสงฆ์ นักพัฒนาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน พร้อมทั้งการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ของพระสงฆ์นักพัฒนาในสภาพการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน และควรศึกษาปัจจัยที่เสริมสร้างความ เข้มแข็งของพระสงฆ์นักพัฒนาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนต่อการบริหารการพัฒนาชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแนวทางพระพุทธศาสนาตามลำดับ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2561). *ข้อมูลการสำรวจคุณภาพชีวิตของคนไทยปี 2561 จากข้อมูลความจำเป็นขั้น พื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน.
- บุษกร เขียวจินดาภานต์. (2561). เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา. *วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ*, 13(25), 103–118.
- พีระพงษ์ วรภัทร์ธีระกุล. (2564). ภาวะผู้นำ และวัฒนธรรมองค์การที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงาน ของบุคลากรสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการ โทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.). *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 7(2), 60–71.
- พระมหาสมเดช วงศ์ธรรม. (2559). *พระสงฆ์นักพัฒนา: รูปแบบการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการจัดการ พัฒนาชุมชนของพระสงฆ์จังหวัดร้อยเอ็ด* (วิทยานิพนธ์วัฒนธรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พระศรีพัชโรดม (ลักษณะ กิตติญาโณ). (2560). *รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ใน สังคมไทย* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูปลัดเถรานุวัตร (สุเทพ ดีเยี่ยม). (2560). *การเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายพระสงฆ์ นักพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนภาคเหนือตอนล่าง* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูสันติธรรมมาภิรัต (บุญชัย สนฺติกโร). (2558). *การพัฒนารูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 15* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูใบฎีกาสะอาด ปญญาทีโป (ดิษฐสุวรรณค์). (2558). *การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในชุมชนในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 2* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระราชวรมุณี (พล อากาศโร) และคณะ (2557). *การขับเคลื่อนการพัฒนาการจัดหลักสูตรพระธรรมทายาท* (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสุทิตย์ อากาศโร (อบอุ้น) และคณะ (2556). *การพัฒนาระบบการบริหารจัดการและการสร้างเครือข่ายองค์กรพระพุทธศาสนาในประเทศไทย* (รายงานการวิจัย). สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).

Abraham, Stanley C. (2006). *Strategic Planning a Practical Guide for Competitive Success*. Ohio: Thomson South-Western.

Fred R. D. (2012). *Strategic Management: Concepts and Cases*. Charles W.L. Hill: Prentice Hall.

Gordon, Judith R. and associates. (1990). *Management and Organizational Behavior*. Needham Heights, MA: Allyn and Bacon.

McCann, J. (2004). Organizational effectiveness: Changing concepts for changing environments. *Human Resource Planning*, 27(1), 42–50.